

OVER DE DRIE GENOMINEERDEN EN HUN POST 65-ERFGOED

BNG Bank
ERFGOED PRIJS 2024

NIJMEGEN | HET ESTELGEBOUW

Genomineerd Nijmegen

Nijmegen is de grootste gemeente in de provincie Gelderland en telt ruim 182.000 inwoners. De 'oudste stad van Nederland' is gesticht door de Romeinen en kreeg rond het jaar 100 al het stads- en marktrecht. Naast de Romeinen heeft ook het bombardement door de geallieerden in de Tweede Wereldoorlog zijn stempel gedrukt op de stad. Hierdoor wordt Nijmegen ook wel Wederopbouwstad genoemd - en is er veel Post 65-erfgoed te vinden.

De aandacht van de gemeente voor haar Post 65-erfgoed blijkt uit de kwaliteit van de in de jaren '80 heropgebouwde benedenstad van Nijmegen, waar in de Post 65-buurt Korenmarkt het middeleeuwse stratenplan is behouden. Ook de vroege aanwijzing tot gemeentelijk monument van het Estelgebouw is een goed voorbeeld. De gemeente was nauw betrokken bij de herbesteding van dit kantoor tot appartementen. Nu zet de gemeente zich in voor het behoud en de ontwikkeling van andere bijzondere gebouwen en gebieden uit de Post 65-periode, zoals campus Heyendaal en Kinderdorp Neerbosch. Kinderdorp Neerbosch was ooit de grootste weesinrichting van Nederland en bood opvang aan

NIJMEGEN | BUURT DE KORENMARKT

APELDOORN | THEATER ORPHEUS

NIJMEGEN | PAULUS VAN NIERENDORP NEERBOSCH

bijna 1100 kinderen. Het heeft zich ontwikkeld tot een groengebied met veel ruimte voor zorg- en (speciaal) onderwijsinstellingen. De gemeente onderschrijft de cultuurhistorische waarde van het gebied en zoekt samen met eigenaar Parnassia en het Van 't Lindenhoutmuseum naar een gepaste vorm van behoud en ontwikkeling. Op campus Heyendaal, waar vanaf de jaren '50 de Radboud Universiteit is gevestigd, vind je gebouwen in de stijl van de Bossche School en structuralistische architectuur uit de jaren '70. Samen met de campuspartners stelt de gemeente Nijmegen een gebiedsvisie op voor de toekomst van het gebied. Hierin zullen zowel de oude landgoedlaag als de laag van de universiteitsgebouwen worden benadrukt.

Colofon

Tekst - Kunsten '92
Uitgave - Kunsten '92
Herengracht 62, 1015 BP Amsterdam
info@kunsten92.nl - www.kunsten92.nl
Ontwerp - www.studio026.nl

APELDOORN | WOONBUURT DE WIJKELAAR

Genomineerd Nieuwegein

De jonge gemeente Nieuwegein (provincie Utrecht) ontstond in 1971 na samenvoeging van twee dorpskernen, Jutphaas en Vreeswijk. Nieuwegein is een zogeheten New Town, een stad die is gebouwd naar een planmatig ontwerp, en beantwoordde als groeikern aan de woningbehoefte in regio Utrecht. Momenteel telt Nieuwegein meer dan 64.000 inwoners. Als New Town is Nieuwegein bij uitstek een gemeente met veel bebouwing en infrastructuur van na 1965.

NIEUWEGEIN | CITY

In 2021 vierde de gemeente haar 50-jarig bestaan. Ondanks haar jonge leeftijd kent Nieuwegein veel historisch erfgoed, zoals de archeologische vondsten van de Swifterbantcultuur en de vele oude dijken, (water)wegen, kastelen en forten, zoals Kasteel Rijnhuizen en de Vaartsche Rijn, het oudste kanaal van Nederland. Een belangrijk deel van het toekomstige UNESCO werelderfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie ligt in Nieuwegein. De gemeente greep haar 50ste verjaardag aan om het 'jonge erfgoed' in de stad - bijzondere gebouwen, wijken en infrastructuur van na 1965 - te inventariseren. Samen met de inwoners van Nieuwegein maakte ze een selectie van objecten uit de periode 1965-1990, die volgens de inwoners waardevol

genoeg zijn om voor de toekomst te behouden. Hieruit kwam bijvoorbeeld bloemkoolwijk De Zwaluw, maar ook de opvallende houtskeletbouw van De Sierduif in de wijk Doorslag. Nu zet de gemeente vooral in op het beter beleefbaar en zichtbaar maken van haar oude én jonge erfgoed. Een wandelroute langs Post 65-parels gaat daaraan bijdragen. Ook werkt de gemeente het Erfgoed Deal-project 'Scholen Nieuwegein' verder uit. Schoolgebouwen uit de jaren '70 waren aan vernieuwing toe. In plaats van sloop-nieuwbouw, heeft de gemeente onderzocht of de gebouwen behouden kunnen worden. Zo houdt de gemeente jong erfgoed in stand en kiest ze tegelijkertijd voor gezondheid en duurzaamheid.

Genomineerd Apeldoorn

De gemeente Apeldoorn (provincie Gelderland) telt ruim 167.000 inwoners en is daarmee de elfde grootste gemeente van Nederland. Apeldoorn is het stedelijk middelpunt van de Veluwe, Nederlands grootste aaneengesloten bos- en natuurgebied. Veel mensen kennen Paleis het Lou en het zendergebouw van Radio Kootwijk, maar er is meer erfgoed in Apeldoorn - ook uit de Post 65-periode.

In de naoorlogse wederopbouwtijd groeide de stad sterk. In de jaren '60 en '70 vestigden grote bedrijven en kantoren zich in Apeldoorn, zoals de Belastingdienst, het Rekencentrum, TNO, het Kadaster en Centraal Beheer. Dit leidde tot de bouw van bijzondere monumenten als Theater Orpheus en het wereldberoemde kantoor van Centraal Beheer. Nieuwe Apeldoorners gingen wonen in wijken als Kerschoten,

Zevenhuizen en De Maten, dat zelfs uitgroeide tot een van de grootste bloemkoolwijken van Nederland. Al in 2007 werden o.a. Theater Orpheus en het kantoorgebouw van Centraal Beheer aangewezen als gemeentelijk monument. In 2022 liet de gemeente ook haar jongste erfgoed (1970-1990) inventariseren om erachter te komen welke gebouwen, wijken, infrastructuur, openbare ruimte en groen het verhaal van Apeldoorn tussen 1970-1990 vertellen. Uit dit onderzoek zijn een longlist en shortlist gekomen, waarvan de gemeente nu de cultuurhistorische waarden onderzoekt en kijkt of de geselecteerde bouwwerken en structuren monument kunnen worden. Apeldoorn heeft een actief Erfgoedplatform Apeldoorn (EPA) waarin 23 erfgoedorganisaties zijn verenigd. Inwoners en bezoekers van Apeldoorn kunnen over de stadsgeschiedenis leren in cultuurhuis CODA, op digitaal platform Het Grote Verhaal van Apeldoorn en via de kunstkasten verspreid over de gemeente.

APELDOORN | SGRUN FRITTO DOOR APELDOORSE KUNSTENNAAR HARRY MEER

NIEUWEGEIN | DE POORTWIJK IN DE WIK DOORSLAG

Leden Erfgoedplatform van Kunsten '92

- BOEI
- Landelijk Kennisinstituut
- Cultuurfonds
- Cultuureducatie en Amateurkunst
- DEN Kennisinstituut cultuur & digitale transitie
- Mondriaan Fonds
- DutchCulture
- Museumvereniging
- Erfgoedacademie
- Nationaal Monumentenorganisatie
- Erfgoedstam
- Nationaal Restauratiefonds
- Erfgoedvereniging Heemschut
- Nederland Monumentenland
- Europa Nostra
- Netwerk Steunpunten Cultureel Erfgoed
- Federatie Grote Monumentengemeenten
- Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland
- Federatie Instandhouding Monumenten
- Restauratoren Nederland
- Federatie Ruimtelijke Kwaliteit
- Stichting Kastelen, historische Buitenplaatsen en Landgoederen
- Fonds Cultuurparticipatie
- Stichting Linierebied Ondernemen
- Groot Reuvensoverleg
- Stichting Nationale Archeologiedagen
- KIEN Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland
- UNESCO Werelderfgoed
- KVAN Koninklijke Vereniging Archiefactor Nederland
- Vereniging de Hollandse Molen
- Landelijk Contact van Museumconsulenten
- Vereniging Ondernemers in Archeologie
- Weleer

Juryvoorzitter Ina Adema Over de BNG Bank Erfgoedprijs 2024

Deze editie van de BNG Bank Erfgoedprijs toont de groeiende waardering voor het Post 65–erfgoed, dat zo kenmerkend is voor een groot deel van onze leefomgeving. Hoe veelzijdig ook, Post 65–erfgoed is lang niet altijd even geliefd. Er is steeds vaker sprake van sloop van gebouwen uit deze periode. Maar uit deze editie van de BNG Bank Erfgoedprijs blijkt dat een groeiend aantal gemeenten in Nederland hun jonge erfgoed gelukkig op waarde weet te schatten. Het werken met een jaarlijks thema heeft opnieuw goed uitgepakt: de mogelijkheid om meer focus aan te brengen in de aanmelding maakt het voor gemeenten die in aanmerking willen komen voor de prijs aantrekkelijker om mee te doen. De centrale vragen die wij ons als jury stelden tijdens het beoordelingsproces waren: hoe verhoudt de gemeente zich tot haar Post 65–erfgoed? Zijn de gemeente en haar inwoners er trots op? Bij het doorspitten en bespreken van de longlist werden we heel enthousiast over de diversiteit en kwaliteit van de inzendingen. Ook leverde het thema Post 65–erfgoed een aantal verrassingen op: gemeenten die misschien niet in het oog springen als erfgoedgemeenten kunnen wel een overtuigend Post 65–verhaal hebben. Drie gemeenten sprongen eruit voor ons: **Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen**. Zij vielen op vanwege de innovatieve en participatieve manieren waarop ze enerzijds hun Post 65–erfgoed inventariseren en beleefbaar maken, en het ook inzetten om bijvoorbeeld de woningbouwopgave het hoofd te bieden en leegstand tegen te gaan. Van verduurzaming en hechte samenwerkingen, tot leefbaarheid, participatie en ruimtelijke kwaliteit, alle inspirerende en toekomstgerichte voorbeelden kwamen we tegen in de

JuryvoorzitterIna Adema

aanmeldingen. Tijdens de incognito-bezoeken, waarin de jury onaangekondigd bij de genomineerden op bezoek gaat en ter plekke zoveel mogelijk bekijkt en beoordeelt, werden wij niet teleurgesteld. Ook de pitches, de live presentaties door de genomineerde gemeenten, vonden wij heel boeiend. Drie totaal verschillende gemeenten, die zich dag in dag uit in zetten voor hun erfgoed en die verrassende oplossingen weten te vinden voor de opgaven van deze tijd. Een belangrijke doelstelling van de BNG Bank Erfgoedprijs is dat gemeenten goede voorbeelden aan elkaar kunnen doorgeven. Niet op papier of in beleidsnota’s, maar als concrete ‘best practices’ die hun nut en noodzak al hebben bewezen. Ik hoop dan ook dat deze drie gemeenten en hun bevlogen ambtenaren en wethouders hun collega-gemeenten veel inspiratie zullen bieden: om de kennis van en waardering voor ‘jong erfgoed’ verder te vergroten, en gebouwen en structuren uit deze periode in te zetten voor een leefbare en aantrekkelijke gemeente. Het lastigste aspect voor een jury is ieder jaar weer het feit dat er maar één de winnaar kan zijn. Wie dat is, leest u elders op deze poster. Ik wens iedereen een mooie dag vandaag in Weert (de winnaar van editie 2023), met het symposium en de uitreiking van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024!

Over de BNG Bank Erfgoedprijs

Sinds 2010 wordt op initiatief van het Erfgoedplatform van Kunsten ‘92 een nationale prijs toegekend aan de gemeente met het beste beleid op het gebied van erfgoed: de BNG Bank Erfgoedprijs. Met deze prijs ter waarde van € 25.000 wil het Erfgoedplatform van Kunsten ‘92 goede voorbeelden delen van de gemeentelijke erfgoedpraktijk. De prijs stimuleert gemeenten om de kansen die cultureel erfgoed biedt te verzilveren. En om erfgoed te verbinden met beleidsterreinen als toerisme, cultuur, onderwijs, sociale zaken, ruimtelijke ontwikkeling en economie. Zo kunnen we andere gemeenten inspireren en bijdragen aan goede erfgoedzorg. BNG Cultuurfonds is hoofdsponsor. **Voor editie 2024 zijn de gemeenten Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen genomineerd voor de prijs.** Eerdere winnaars zijn de gemeenten Dordrecht (2010), Westerveld (2011), Schiedam (2012), Kampen (2013), Bergen op Zoom (2014), Beesel (2016), Zutphen (2017), Leiden (2018), Rheden (2019), Noordenveld (2020), Eindhoven (2022) en Weert (2023).

Thema 2024 Post 65–erfgoed

Om beter aan te sluiten bij actuele onderwerpen in de samenleving en om nieuwe accenten te kunnen leggen, werkt de jury van de BNG Bank Erfgoedprijs sinds editie 2022 met een jaarlijks thema. In de editie van 2024 ligt de focus op **Post 65–erfgoed**. Centraal staat de vraag: Hoe wordt Post 65–erfgoed binnen gemeenten gewaardeerd, gewaarborgd en bewaard? En hoe worden inwoners betrokken bij de vraag welke gebouwen, complexen of objecten in hun omgeving bewaard moeten blijven voor de toekomst? Veel scholen, kantoren, stations, kunst in de openbare ruimte, winkelcentra, theaters, woonwijken en gebedshuizen in Nederland zijn na 1965 gebouwd. De periode volgt op de wederopbouw (na de Tweede Wereldoorlog) en wordt gekenmerkt door een toenemende welvaart, een oliecrisis en andere sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen. Post 65–erfgoed is daarmee kenmerkend voor een groot deel van onze leefomgeving. Toch wordt Post 65–erfgoed lang niet altijd op waarde geschat. Voor veel gemeenten is Post 65–erfgoed nu een punt van aandacht, omdat de gebouwen en complexen uit deze periode vragen om renovatie, aanpassing en verduurzaming. Aandacht voor dit erfgoed is nodig, want er is steeds vaker sprake van sloop van deze gebouwen. Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen sprongen er dit jaar uit.

Jury BNG Bank Erfgoedprijs 2024

- Ina Adema**, juryvoorzitter; voorzitter bestuur BNG Cultuurfonds; Commissaris van de Koning in Noord-Brabant
- Susan Lammers**, algemeen directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Christian Pfeiffer**, directeur Huizer Museum
- Karianne Vandenbroucke**, Projectmanager Vastgoed Natuurmonumenten, voorzitter Erfgoedcommissie Mooi Noord-Holland
- Marielle Hendriks**, directeur-bestuurder Erfgoedhuis Zuid-Holland
- Rabiaâ Benlahbib**, directeur van Kunstfort Vijfhuizen, directeur Creative Court
- Karlijn de Wild**, **restauratie-architect/bouwhistoricus** bij **Rothuizen**, finalist Monumentalententprijs 2023 is het jonge jurylid van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024.

JURYRAPPORT

VAN BOVEN NAAR BENEDEN EN V.L.N.R.: RABIAÂ BENLAHBIB, SUSAN LAMMERS, INA ADEMA, MARIELLE HENDRIKS, KARIANNE VANDENBROUCKE, KARLIJN DE WILD EN CHRISTIAN PFEIFFER.

In verschillende samenstellingen hebben de juryleden in het voorjaar van 2024 incognito bezoeken gebracht aan Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen. Bij deze bezoeken liepen de juryleden door verschillende wijken en dorpen in de gemeenten, langs prominente gebouwen en (culturele) projecten, musea, VVV-kantoren en boekhandels en spraken zij met bewoners, winkeligenaren en kroegbazen. Zo verzamelden zij vragen en opmerkingen om tijdens de pitches voor te leggen.

Pitches door de drie genomineerde gemeenten

Op 24 april 2024 waren de drie genomineerde gemeenten uitgenodigd om hun erfgoedbeleid toe te lichten aan de jury door middel van pitches: korte presentaties van maximaal 7 minuten. De volgende vragen moesten hierin aan bod komen: In hoeverre komen de inspanningen voort uit de gemeenschap (inwoners) én de gemeente? Hoe is erfgoed ondergebracht in de gemeentelijke organisatie, in FTE’s, en ook in afdelingen/beleidsterreinen? En specifieke vragen over het Post 65–erfgoed. Na afloop van elke pitch stelden de juryleden vragen, mede naar aanleiding van het jurybezoek en de presentatie. De drie genomineerde gemeenten woonden elkaars pitch bij.

Toekomstgerichtheid

Op welke wijze wordt erfgoed ingezet om de gemeente een aansprekend toekomstperspectief te geven? Sluit het erfgoedbeleid aan op urgente thema’s in de samenleving, zoals digitalisering, klimaat en duurzaamheid?

Participatie en inclusie

Hoe worden inwoners betrokken bij het erfgoed in de gemeente? Hoe inclusief is het beleid: houdt het bijvoorbeeld rekening met toegankelijkheid voor en participatie door elke leeftijd, afkomst, sociaaleconomische groep, en ook met fysieke toegankelijkheid? Wordt inwoners de ruimte geboden voor ondernemerschap? Wat doet de gemeente aan erfgoededucatie?

Communicatie

Hoe en met wie communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de –projecten? Op welke wijze weet men bewoners en bezoekers enthousiast te maken voor de eigen omgeving?

Criteria inzake het thema van 2024 Post 65–erfgoed

Hoe verhoudt de gemeente zich tot haar Post 65–erfgoed? Is er sprake van trots of waardering, en waaruit blijkt dat? Heeft de gemeente een visie op Post 65–erfgoed, en zo ja, sluit die aan op bestaand beleid of is die vernieuwend? Ziet de gemeente bij Post 65–erfgoed kansen met betrekking tot verduurzaming, woningopgaven, placemaking en transitie in werkomgeving, en zo ja, zijn er praktijkvoorbeelden van hoe de gemeente op die kansen inspelt?

Selectie- en beoordelingsproces

Selectie van de drie genomineerden Voor de BNG Bank Erfgoedprijs 2024 is gewerkt met een longlist, samengesteld door de jury op basis van aanmeldingen door gemeenten, door inwoners van de gemeenten of door leden van het Erfgoedplatform. De winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024 is gekozen uit drie genomineerde gemeenten die volgens de jury ruimschoots aan alle criteria voldoen.

Incognito jurybezoeken aan de drie genomineerde gemeenten

In verschillende samenstellingen hebben de juryleden in het voorjaar van 2024 incognito bezoeken gebracht aan Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen. Bij deze bezoeken liepen de juryleden door verschillende wijken en dorpen in de gemeenten, langs prominente gebouwen en (culturele) projecten, musea, VVV-kantoren en boekhandels en spraken zij met bewoners, winkeligenaren en kroegbazen. Zo verzamelden zij vragen en opmerkingen om tijdens de pitches voor te leggen.

Pitches door de drie genomineerde gemeenten

Op 24 april 2024 waren de drie genomineerde gemeenten uitgenodigd om hun erfgoedbeleid toe te lichten aan de jury door middel van pitches: korte presentaties van maximaal 7 minuten. De volgende vragen moesten hierin aan bod komen: In hoeverre komen de inspanningen voort uit de gemeenschap (inwoners) én de gemeente? Hoe is erfgoed ondergebracht in de gemeentelijke organisatie, in FTE’s, en ook in afdelingen/beleidsterreinen? En specifieke vragen over het Post 65–erfgoed. Na afloop van elke pitch stelden de juryleden vragen, mede naar aanleiding van het jurybezoek en de presentatie. De drie genomineerde gemeenten woonden elkaars pitch bij.

Beslissing over de winnaar

Direct na de presentaties vond het tweede juryoverleg plaats. Met de nominatie, het gemeentbezoek en de pitch in het achterhoofd, heeft de jury zich aan de hand van de criteria gebogen over de vraag welke gemeente zich de winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024 mag noemen. De sterke presentaties brachten veel aanvullende informatie aan het licht, wat het kiezen van een winnaar niet eenvoudiger maakte. Op basis van uitgebreid inhoudelijk overleg kon de jury uiteindelijk een overtuigende winnaar aanwijzen.

Beoordeling van de drie genomineerden

De drie genomineerde gemeenten voldeden allemaal aan de belangrijke criteria, zoals een brede visie op cultureel erfgoed, met voldoende evenwicht tussen monumenten, immaterieel erfgoed, musea, archieven, archeologie (indien van toepassing) en collecties. Maar ook doorstonden zij de eerste toets van aansluiting met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, toerisme en het sociale domein. Ook hebben alle drie gemeenten oog voor hun Post 65–erfgoed en wordt er gewerkt aan het behoud en de ontwikkeling van de bijzondere gebouwen, wijken, gebedshuizen, parken en infrastructuur uit deze periode. De volgende punten (in telegramstijl) vielen specifiek per gemeente op:

Beoordeling Apeldoorn

- De gemeente Apeldoorn heeft een goede, integrale cultuur- en erfgoednota, waarin veel aandacht is voor beleving van erfgoed en waarin ruimtelijk erfgoed wordt verbonden met immaterieel erfgoed.
- De gemeente ziet erfgoed als ‘drager van zowel de omgevingskwaliteit als de samenleving als geheel’. Dit vindt de jury een mooi uitgangspunt.
- Het beleid m.b.t. het jonge erfgoed in de gemeente is integraal en eigenzinnig: geen Post 65, maar Post 70. Er zijn al Post 65–monumenten aangewezen. Hiermee pakt de gemeente een rol die nog weinig gemeenten nemen.

- De vertaling van de welstandsnota in ‘kookboeken’ voor inwoners is een leuke vondst en valt de jury positief op.
- De gemeente communiceert helder en aantrekkelijk over de geschiedenis van Apeldoorn via de website Het Verhaal van Apeldoorn. Thema’s uit de stadsgeschiedenis worden in de fysieke stad geïntegreerd d.m.v. muurschilderingen in de openbare ruimte. De jury vindt dit een goede manier en zou hier graag meer van zien.
- De jury is onder de indruk van het actieve verenigingsleven van Apeldoorn en ziet hierin de grote betrokkenheid van de inwoners bij het lokale erfgoed en de geschiedenis. Bij een aantal verenigingen leeft het onderwerp Post 65–erfgoed echt.
- De gemeente werkt nauw samen met Erfgoedplatform Apeldoorn en ondersteunt het structureel met bescheiden financiering.
- Het door de gemeente gefinancierde cultuurhuis CODA is archief, bibliotheek, museum en ExperienceLab. Hier komen kunst- en cultuureducatie samen en wordt een bewuste, creatieve en duurzame omgang met materialen gestimuleerd.

Kanttekeningen

- Het beleid van de gemeente vertelt een duidelijk, bevlogen verhaal, maar de jury zag de ambitie die spreekt uit het beleid nog niet terug in het straatbeeld. De jury vraagt zich af hoe de samenwerking is tussen de afdeling Erfgoed en de afdeling Ruimtelijke Ordening. Er mag meer aandacht naar de ruimtelijke vertaling van het erfgoedbeleid.
- Uit gesprekken met bewoners en communicatie van de gemeente blijkt dat de nadruk in Apeldoorn vooral ligt op het buitengebied en het koninklijk erfgoed. De plannen van de gemeente op Post 65–gebied zijn sterk, maar in de gemeente ontbreekt het nog aan zichtbaarheid. Dit onderwerp lijkt nog niet tot het bewustzijn van bewoners doorgedrongen te zijn.
- De programma’s en projecten zijn van hoge kwaliteit, maar de gemeente zou meer kunnen doen om het Post 65–erfgoed beter richting de bewoners en bezoekers te communiceren.
- Het Post 65–icoon van Apeldoorn, het Hertzberger-gebouw, staat er momenteel treurig bij. Met het eerste recht op aankoop neemt de gemeente verantwoordelijkheid. De jury vraagt zich wel af waarom de gemeente, die kon voorzien dat dit proces lang kon gaan duren, geen plan voor de tussentijd heeft opgesteld en geen tijdelijke invulling heeft geïnitieerd.

Beoordeling Nieuwegein

- Het erfgoedbeleid van Nieuwegein toont een integrale en vernieuwende blik. Er wordt goed nagedacht over het maken van een échte verbinding tussen erfgoed en de veel bredere opgaven.
- De gemeente Nieuwegein reflecteerde tijdens de pitch op de inmiddels afgesloten inventarisatie van het jonge erfgoed in de gemeente. Wat doe je als de uitkomst van een participatieve aanpak niet strookt met je eigen inzet? De jury vindt deze transparantie en het reflectieve vermogen van de gemeente heel voorbeeldstellend voor andere gemeenten.
- Nu bewoners van wijken als Doorslag en De Zwaluw aanwijzing als monument niet zien zitten, zoekt de gemeente naar alternatieve manieren om dit Post 65–erfgoed te behouden. En verlegt de gemeente de nadruk naar het vergroten van de beleving, door een wandeling langs bijzondere Post 65–gebouwen te ontwerpen. De jury is vol lof over de wijze waarop de gemeente omgaat met deze onvoorziena uitkomst en luistert naar haar inwoners.

- De gemeente ziet in dat aanwijzing eerder een instrument is dan een doel en leert te kijken naar de omgeving en te luisteren naar de inwoners.
- De bewoners krijgen de ruimte voor eigen initiatief, dat vervolgens wordt ondersteund door de gemeente.
- De beleidsmedewerkers zijn bevlogen, goed op de hoogte, en krijgen duidelijk de ruimte.
- De gemeente toont met het Erfgoed Deal-project ‘Scholen Nieuwegein’ dat erfgoedbouw een goedkope en volwaardig alternatief kan zijn voor sloop en nieuwbouw, en is hiermee een voorbeeld voor andere gemeenten. Dit project illustreert integrale benadering van maatschappelijke thema’s.

Kanttekeningen

- Bij de gemeente Nieuwegein is er duidelijk veel drive om er wat van te maken. Het is de vraag of de afdeling Erfgoed voldoende wordt gesteund door de raad en het college, waar de visie op geschiedenis en erfgoed niet heel prominent lijkt. De bemensing van de afdeling erfgoed lijkt kwetsbaar, met name wat betreft de continuïteit.
- Tijdens het bezoek aan Nieuwegein trof de jury mensen die tevreden zijn over hun woonplaats. Inwoners waarderen voorzieningen enorm, maar niet om erfgoedredenen. Het besef vergroten bij inwoners van het lokale (jonge) erfgoed lijkt voor de gemeente de volgende stap. De positieve media-aandacht over de Post 65-architectuur in Nieuwegein en het ontwikkelen van een Post 65-wandelroute, zullen hier zeker aan bijdragen.
- De jury constateerde matig onderhoud van de huizen in de wijk Doorslag. Ook vond men de onverzorgde achterkant van het winkelcentrum City Plaza enigszins afsteken tegen de nette en levendige ‘voorkant’.

Beoordeling Nijmegen

- Het erfgoedbeleid van de gemeente Nijmegen leest proactief en helder. Ook in de bestuurslaag zit veel kennis en enthousiasme over het Nijmeegse erfgoed.
- De gemeente ziet het Post–65 erfgoed als vanzelfsprekend onderdeel van haar erfgoed.
- De jury was onder de indruk van de mate waarin erfgoed is ingebed bij de bewoners. Ook de aandacht voor en de zichtbaarheid van erfgoed in de openbare ruimte viel in positieve zin op, bijvoorbeeld in de etalage van de Hema. Een kundige medewerker in de City store gaf bezoekers het gevoel dat de gemeente haar erfgoed als sterkste kracht ziet.
- De gemeente onderhoudt goede samenwerkingsverbanden met andere partners, zoals Radboud Universiteit, Radboud UMC en HAN op de universiteitscampus, maar ook Architectuurcentrum Nijmegen.
- De aanpak van de wederopbouw van de stad na het bombardement in WOII is bewonderingswaardig en deze geschiedenis wordt goed uitgedragen. De jury was erg te spreken over de in de jaren ‘80 heropgebouwde benedenstad van Nijmegen. In de Post 65–buurt Korenmarkt is het middeleeuwse stratenplan behouden. Dit heeft een nette buurt opgeleverd met mooie en goed onderhouden Post 65–huizen. Cultuurhuis de Lindenberg scoort hoog qua toegankelijkheid.
- De betrokkenheid van de gemeente en de participatie door bewoners bij de herbestemming van het Estelgebouw is een goed voorbeeld voor herbestemming van leegstaande kantoorpanden. Andere gemeenten zouden het wellicht hebben gesloopt en niet hebben herbestedt.
- De jury is onder de indruk van het hoge aantal aanwijzingen: de afgelopen tijd wees de gemeente Nijmegen 40 monumenten aan en de komende jaren staan er nog 460 op de planning. Het hoge aantal

aanwijzingen dat door de besluitvorming heen komt, zegt iets over de gemeente. Ook Post 65–erfgoed, zoals Campus Heyendaal, staat op de lijst.

- Ook de tijdelijke huisvesting van het Valkhof Museum in het oude bankgebouw is een voorbeeld van het bewust benutten van de bebouwde omgeving en daarbij rekening houden met zowel erfgoed- als gebruikswaarden.
- De gemeente Nijmegen heeft volgens de jury een goede balans gevonden tussen het enerzijds ondersteunen van initiatieven van (erfgoed) verenigingen en aan hen toegang verlenen tot de stad en anderzijds de regie nemen bij aanwijzingen, behoud en het stimuleren van de beleving van erfgoed.

Kanttekeningen

- Uit de pitch en het inzien van de plannen van de gemeente is het de jury duidelijk geworden dat Post 65–erfgoed in Nijmegen op gelijke voet wordt behandeld als erfgoed uit andere tijdvakken. Over het ‘jonge erfgoed’ van de gemeente wordt echter nog niet duidelijk gecommuniceerd naar inwoners en bezoekers. De jury ziet hier een duidelijke volgende stap voor de gemeente.

DE WINNAAR VAN DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2024

Na uitgebreid beraad over Apeldoorn, Nieuwegein en Nijmegen heeft de jury de gemeente Nijmegen aangewezen als winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024. In Nijmegen wordt het Post 65–erfgoed als gelijkwaardig onderdeel van de rijke gemeentegeschiedenis gezien en behandeld. De inzet van de gemeente op een sterke beleving van het lokale erfgoed en de aandacht voor en zichtbaarheid van erfgoed in de verzorgde openbare ruimte zijn een voorbeeld voor andere gemeenten in Nederland. De hieruit voortkomende vanzelfsprekendheid waarmee de bewoners het erfgoed in hun omgeving beleven, maakte grote indruk op de jury.

In Nijmegen is ‘oud’ en ‘jong’ erfgoed goed verdeeld over de stad. Er vindt veel herbestemming plaats, o.a. van Post 65–erfgoed. Met transformatie van voormalige kantoorpanden en het kazernesgebouw tot woningen, en de tijdelijke huisvesting van het Valkhofmuseum in een voormalig bankgebouw wordt de bestaande bouwvoorraad van Nijmegen bewust ingezet voor de woningopgave, verduurzaming en placemaking. De jury kijkt ernaar uit te zien hoe de plannen van de gemeente voor de ontsluiting van de Post 65–elementen van Campus Heijendaal en Kinderdorp Neerbosch zich zullen ontwikkelen en prijst het streven om het erfgoed van Nijmegen verder te diversifiëren en blijvend onder de aandacht te brengen van haar bewoners, gebruikers en bezoekers. De gemeente Nijmegen is met haar integrale aanpak en een heldere visie voor de toekomst, waarin vergroening en bewonersbeleving voorop staan, een inspirerend voorbeeld voor de rest van Nederland. Dit maakt dat de gemeente Nijmegen zich met trots de winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2024 mag noemen!

De jury hecht eraan te vermelden dat de gemeente Nieuwegein zich voor de tweede maal op rij heeft weten te onderscheiden van de andere zeer goede aanmeldingen. De gemeente Nieuwegein laat hiermee zien wat een gedreven team erfgoedambtenaren voor elkaar kan krijgen, wanneer zij daarvoor de ruimte krijgen. Dit verdient een bijzondere vermelding van de jury.